

మీది ఖడ్గబిద్ధపునకుఁ బూర్ణబిద్ధపు రాదు. అని సిద్ధాంతము చేసికొనవలెను. రాముఁడు, సోముఁడు అనవలెనుగాని రాముణ్ణు, సోముణ్ణు అనరాదు. ఎన్న కనవలెను ? ఇమ్మా ? సోమ్మా ?

హతులు కొందఱు. ఎవరిమొరల నాలిమ్మఁగలము ? అని తలఁతురు. నిజమే కాని నాకథనమును పూర్తిగా వినవలసినది. ఆలిమ్మఁదగినవి కొన్నిగలవని మీరేయనకొందరు. నేను బిగ్గఱగా మాటలాడలేను. పెద్దదానను. ఈకాలపుదాననుగాను.

ఎదుగనిబిడ్డ.

సుమారెనిమిది నవ్వులయేళ్లక్షిప్తఁ గట్టిని.

నస్తానహీనులు కొందఱు. దారిద్ర్యపీడితులు కొందఱు. రోగబాధితులుకొందఱు. యుధా అసత్యము కాదు. రాజరాజనరేంద్రు) నస్తటి వాఁడు బిడ్డరూపురేఖలఁజూచి నాలుక కొఱుకు

కొనెను; ఎత్తుకొనెను; సొమ్ములుపెట్టెను ;
రుమాళ్లుకప్పెను.

ఇతరులస్తోత్రములకేమి? తెలిసినుతిన్నువా
రొకరు తెలియక నుతిన్నువారొకరు. నన్ను
నేనేపోగడుకొట్టెని.

బిడ్డ రాజులతూగుటుయ్యెలలో నూగును;
రాజుల బజ్జారుచేతులలోఁ బెరుగును ; రాజు
ల రత్నాల మేడలలోఁ దిరుగును. అని నన్నో
పపడితిని. ఇది పూర్వజన్మ సుకృతఫలచుని
యద్దరుగాని యేజన్మముదైననేమి? ఆవిచారణ
యనవసరమని నేననుకొన్నను. బిడ్డయెప్పు
డును అక్కడనే. చక్కదిగి యెఱుంగదు.
దాదివలెఁ బోయిచూచి వచ్చుచుట్టిని. ఆయ
మ్మచేతిలో, ఈ యయ్యచేతిలో బిడ్డనలిగి
పోవునని భయపడితిని. కడుపుతీసిగాని రాజు
లు బిడ్డను నలంగనిత్తురా.

ఒక యేటికొకయేడు పైనిఁ బడినకొలది,
బిడ్డకు ఆకారము మాటినది. దేశదేశాల
బిడ్డపేరు మోగినది. రాజులకేమి నిల్కడ?
లేచినను బడినను ఎత్తుకోడలే. ఈరాజునుగొట్టి
ఆ రాజు. ఆ రాజునుగొట్టి యిజ్జోకరాజు.
మహారాజు, రాజరాజు ఏమని యెత్తుకొన్నాఁ
డో, ఏరాజువచ్చినను నాబిడ్డను జక్కదిమ్మ
లేదు.

రాజులు విడువఁగా మన్త్రిలు, మన్త్రిలు
విడువఁగా రాజులు బిడ్డను కాలు క్రిందఁబెట్ట
నిచ్చినారనుకొన్నావా? ఏమిబిడ్డరా! ఏమిబిడ్డ
రా! అని నెత్తినెఱెట్టుకొనని వారులేరు.

సొమ్ములమీఁద సొమ్ములు, గుడ్డలమీఁద
గుడ్డలు, శిరస్సు దగ్గఱనుండి చీలమణ్ణదాఁక
దిగవేసినారు. బిడ్డముఖారవిష్టము అటువట్టిది.

నాబిడ్డ కేణ్ డ్లన్ని యేతేరున గడచినవో
పూసగ్రుచ్చినట్లు చెప్పి విసివిమ్మను. ఏణ్ డ్లు

పైనిఁ బడ్డవి. ఆకారము మాటినది. కాని
బిడ్డయెదిగినట్లగపడదు. పెట్టిన సొమ్ములు,
తొడిగిన గుడ్డలు బిడ్డను ముళ్ళివేసినవి. అవి
చూచియే అన్యలు భ్రమపడ్డారు. బిడ్డకుఁ
జక్కిలిగిలిపెట్టెడువారు, బిడ్డను నవ్విశ్చొడు
వారు, బిడ్డవి వచ్చిరానిమాటలు వినెడువారు;
ఎవరిముచ్చటవారు తీర్పుకొన్నారేగాని బిడ్డ
యెదుగుచున్నదా లేదాయని విచారిశ్చిన
వారులేరు. ఏరాజున్నాఁడుగనుక, పదికాలాల
పాటు ; బిడ్డపెరుగుడు కనిపెట్టుటకు? మళ్ళి
బిడ్డ, రాజులమేడల కలవాటైనబిడ్డ, అని
ఏరాజుపట్టినను పళ్ళిప్రాణాలు విడిచెడు
వాఁడు.

ఏరాజునచ్చినప్పు డారాజుకు బిడ్డ కొత్తది
గానే కనపడ్డది. ఈబిడ్డపుట్టినదెప్పుడు? ఎన్నె
ణ్ డ్లుగడచినవి? పెరుగు డేవిధముగానున్నది?
అను విచారణ యేరాజునకుఁ బట్టినది! రాచ
కార్యాలన్ని విడిచిపెట్టి?

నేను నాబిడ్డ అస్తవతకదృష్టవస్తులమే.
బిడ్డనుజూచి రోతపడుదురేమో అని యెన్న
భయపడ్డాను! వారి ధర్మాన గుడ్డలచాటున,
సొమ్ములచాటున ఉన్న మొగ మన్నగా పరీక్ష
పట్టి చూడలేదుగాని.

నిజమెన్నకు దాచిపెట్టవలె?బిడ్డముఖమునకు
అన్నమేచెడినది. వికారపురూపుపడ్డది. కళ
కళలాడుచు మల్లెపువ్వువలె ఉన్న మొగము
ముదరఁ బాటిపోయినది. నీవేచెప్పు. ఏణ్ డ్లే
మోపైనిఁబడె. ముదిరినదన్నముదరదు.అన్ని
యెదిగితేనే మొగము తగ్గట్లుండి యిమ్ము సొ
మ్ము. కాళ్లు కట్టెలైనవి. పొట్ట లావైనది.
బిడ్డనుజూచుకొన్నప్పుడెల్ల నాకడుపుకుమ్మరా
వమువలెఁ గుమిలిపోవుచున్నది నాయనా!
ఏమనుకొన్నావో.

ఇస్త అమ్మాడకపోయె. తప్పుటడుగులు వేయకపోయె. బిడ్డకు దయ్యమే పట్టినదో, భూతమే పట్టినదో, యెవరాదిక్కు? అని ప్రాణము ఎన్ని విధాలనో తపిల్చినది. రాజుల చేతిబిడ్డ; తక్కులేదు. అని అనుకోవచ్చును గాని బిడ్డయెదగదని రాజులకుఁ జెప్పితే వారి కేమిరోతపుట్టి బిడ్డను విడుతురో అని భయము. ఒక వడుగుచూచినను, ఒక పెళ్ళిడ్లి చూచినను, నాకడుపుతటుగుకొనిపోయెను. లేకయొక దుఃఖము. ఉడ్లియొక దుఃఖము. బిడ్డను దెచ్చి దగ్గఁ జెట్టుకొన్ననా అని యుడ్లును గాని రాజులతోఁ గూడినపనే అని త్రొక్కులాట. రామచిలుకను బెళ్ళినట్లు బిడ్డనుబెన్నుచున్నారు. మహారాజుల మద్దిరాలలో బక్షారు గిన్నెలతోఁ బాల్చిగిన బిడ్డను నేను దెచ్చుకొని మాత్రమేమిసుఖపెట్టుదును, నాయనా?

మొలలోతు దుఃఖములో మోకాలిలోతు సన్నోషమని, పాలేకాదు; పళ్ళెక్కాదు; అన్నమేకాదు. ఏవిపెట్టినను ఇస్తనోరు తెలుచి తినుటయున్నది. పన్నీటిన్నానాలు. కస్తూరి వాసనలు. పూలహారాలు. ఏమిచెప్పదును, ఆ రాజులననున నాబిడ్డకు జరిగినవైభవము?

టక్కాలకుప్పలు! వరహాలరాసులు! జిజ్ఞాసుగట్టలు! బిడ్డమున్నదోసెడువారు. రాజులు అన్నలాలెక్కితే అన్నలాలు, అమ్మారీలెక్కితే అమ్మారీలు. బిడ్డకు రాజభోగాలన్నీ సాగినవి. రాజే బిడ్డను బుజాలమీఁద పెట్టుకొన్నప్పుడు, అన్నలాలు, అమ్మారీలులెక్కా? ఎస్తయద్దప్పము! అని అననివారులేరు. ఏటిమీఁద ఏడు ఎన్నోయేళ్లుగడచినవి. ఒక యేడుగాకున్న ఒక యేటనైన బిడ్డ యెదుగునేమోయని చూచితినిగాని యేనాటికి ఎదగదు.

బిడ్డకు రోగము వచ్చిన దని యేడ్చితిని. మొదటి నుడ్లి నాయిట్టిలోనున్నను బాగు పడునను కొట్టిని. ఈముసలిది సోదిచెప్పుచున్నదని తలఁపకుము. నాయనా! దినములొక తీరున జరుగవు. రాజులపోర్లు బలమాయెను. తురకరాజులు వచ్చినారు. ఈయడాపుల్లలో బిడ్డ నెక్కడ గొస్తుకోయుదురోయని నాప్రాణాలలోఁ బ్రాణాలులేవు. తురకలకేమి దయా దాక్షిణ్యలు? అది యిది యెత్తి, ధూ, యి దేమిబిడ్డరా! అన్నాడు ఒకతురకవాడు. తిన్నగ నాబిడ్డనునేను ఇట్టికే జేర్చుకొన్నాను. ఒకతురకరాజు వద్దని, ఒకతురకరాజుదగ్గఁకుఁ దీసి, ఈ తీరుగాదినాలుగడచినవి. అన్నల నోళ్లలో నానిన బిడ్డగనుక సంధానాలకుఁ దీసి కొనిపోయినను, ఒకకాపుకు జూపినను, ఒక కరణమునకుఁ జూపినను, పూర్వపువాసినిఁ బట్టి బిడ్డకు ఇస్త ఆదరణ చూపెడువారు. బిడ్డను ఇట్టిలోనే పెన్నుకొట్టిని. బిడ్డ వ్రేలడు కూడఁ బెరుగలేదు. మొగము పెజ్జెనది. బట్ట తలవడ్డది. కాళ్లుచెడిపోయినవి. చేతులు మొద్దులైనవి. బిడ్డనుజూచిన కొలఁది గుడ్డె నీరై పోవునే కాని ధైర్యముకలుగదు.

నా బిడ్డరోగము కనుగొన్న వారులేరు. మఱుగుజ్ఞు బిడ్డా అని చూచితే కదలనేలేదు. మఱుగుజ్ఞు బిడ్డ సగముకాకున్న సగమైనఁ బెరుగదూ. ఏమిరోగమో యెవరును జెప్పలేరు. ఏనాడుపట్టినను పుట్టెడుదిగులునాయనా. తెల్ల రాజులువచ్చినారని చెప్పుకొన్నారు. మంచిరాజులు, మంచిరాజులు అని అన్నటు అనుకొనుచున్నగా, ఎవరైన నా బిడ్డగతి చూతురేమో అని ఎస్తపరితపిల్చితిని? పూర్వపువాసి విని తలయూచినవారొకరు. దూరముగాఁ జూచి బిడ్డపై ఒకకాసు, రెణ్ణుకాసులు పడ

వేసినవారొకరు. పాపము దలచినవారొకరు. మొగము చిట్టిన్నుకొన్నవా రొకరు. ఎత్తు కొన్న వారులేరు. చక్కను బెట్టుకొన్నవారు లేరు. ఎదుకు నాయనా! భ్రమ. బిడ్డకు వెను కటిరోజులు తిరిగి రావు. ఆదినాలుకావు. ఆరా జులుకారు. నిజమునకేమి? బిడ్డ ఏమంతశృంగారముగా ఉన్నదని నెత్తినె బెట్టుకొన్నదని నాయనా ఇతరులు, నాయేడుపేకాని.

పోనీ! ఆవై భవము రమ్మన్న రాదు. బిడ్డను దగ్గఱకు దీసి యీబిడ్డ యిట్లున్న దెందుకు? రో గమేమి? నొప్పేమి? అన్న వారైన నున్నారా? అదీలేదు. ఎవరేమనుకొన్నను కడుపుగదా. బిడ్డ పెరుగునేమో బాగుపడునేమో, ఒకరు గాకున్న ఒక రాజైన నాపాలిటిదైవమై బిడ్డగతి కనుగొనునేమో అని ఆశతో, పరమాత్ముని మీఁది భారమువేసి దినాలు గడుపుచున్నది.

ఇటుచూడగా నాబిడ్డ కేడువెనుకలఁ బుట్టినబిడ్డలు పెరిగి పెద్దవారైనారు. తల్లులకడుపు చల్లగా కళకళలాడు చున్నారు. నల్వరలోఁ బేరు, ప్రతిష్ఠ సమృద్ధిచ్చు కొన్నారు. సిరి, సంపద, ఫలానివారనగా, ఎక్కడకుఁ బోయినను ఘనత, గౌరము, వారికేమి? మహా రాజులుఅని అనిపిస్తుకొన్నారు. దేశదేశాలు తిరిగినారు. లోకములోఁఉన్న విద్యలన్ని నేర్చుకొన్నారు. ఏమేమిశాస్త్రాలో చదివినారు. గాలిని కదలకుమన్నారు. నీటిని నిల్వదు న్నారు. అగ్నిని ఆగుమన్నారు. భూదేవతల నఁడా వీరేనని అస్త్రలు పొగడుచున్నారు. బ్రహ్మకు బ్రహ్మలై నిల్వఁబడ్డారు. ఆబిడ్డలను జూచినా బిడ్డను జూచుకొన్నప్పుడు నాగుడ్డ, కోసికొని పోవుచున్నది. అస్త్రతలనే నేనును గట్టిని. రాజులచే బిడ్డ! నాయస్త్ర అదృష్ట వస్తురాలు లేదు. అని అనుకొన్నది. నాయనా! ఏమి

రోగమో ఏమో నాబిడ్డను వట్టిబిడ్డను బాడు చేసి కూర్చున్నది. ఆరోజుకు, ఆరోజుకు, బిడ్డ బొత్తిగాఁ జెడిపోయినది నాయనా! ఏడుపు ఆరమ్ముమైనది. ఎడతెగని యేడుపు. మనుష్యునిజూచిన తోడనే మఱిమఱి యేడుపును. జాలిపడి యెవరైన నేదైన బెట్టినదినును. మరల నేడుపు మొదలుపెట్టును. గొప్పగా బ్రతికినబిడ్డ! ఈరోజులలో ఏడ్పులు వినెడు వారెవరు? భోగభాగ్యాలు, కీర్తి ప్రతిష్ఠలు, గొప్పతనాలు, లేకపోగా, అన్నమునకే అగ చాల్లుపడుచున్నది. అనఁగూడదుగాని నాయనా! చచ్చినదానిలోను బ్రతికినదానిలోను జమకాకున్నది. పడఁగలపాట్లన్ని పడితిని. బిడ్డ రోగముచెప్పినవారు లేరు. బిడ్డయెదగదు. ఏజ్ డ్డు గడచినవి. పూజ్ డ్డుగడచినవి. రాజ్యాలు మాటినవి. రాజులు మాటినారు. నాయనా! బిడ్డ యెదుగదు. పుట్టినప్పు డెంతయెత్తో, ఇప్పు టికిని అంతయెత్తు. కనకమువట్టి మొగము నాయనా! ఈతీరున అయిపోయినది. తెల్లడాక్సర్లు ఘనవైద్యులని చెప్పినారు. బిడ్డను దీసికొని పోయిచూపి జరిగినదంత చెప్పితిని. బిడ్డయింక నెక్కువదినములు బ్రతుకదులనికొన్నానన్నారు. నాగుండె లవిసి పోయినవి. ఎస్త్రకష్టపడికట్టిని. ఎన్నాళ్లుపెళ్ళితిని అని యేడ్చుచున్నది. ఏడువకు. రాజులయిండ్లలోఁ జిన్నతనముననే తిన రానిదెల్లఁ దినుటవలన బిడ్డకు పొట్టపాడైనది. ఇంకఁ బెరుగదుగాని బ్రతుకును. అని కొన్న రోదార్చిరి.

పాపము! శస్త్రముచేసి, మందులిచ్చి బిడ్డ కుదగ్గ వైద్యముచేసిన బాగుపడును. ఎస్త్రలు బిడ్డలు బాగుపడలేదు? మేము చేయఁగలది చేసెదము అనికొన్న అనుచున్నారు.

తెల్లవైద్యము నేర్చిన మనవారికిఁజూపితిని. బిడ్డపెంపు అగిపోయినది. ఈతల, ఈకాళ్లు, ఈచేతులు, ఈపొట్ట తీసివేసి క్రొత్తతల, క్రొత్త కాళ్లు, క్రొత్త చేతులు, వేయవలె నని కొందఱు చెప్పిరి. అక్కఱలేదు. మన్దులు వేసి చూచెదము అవసరమైతే కొంచెము గాఁదలను, పొట్టనుశస్త్రము చేసెదము, చెడి పోయినవి, పడిపోయినవి తీసివేసి క్రొత్తవి పెట్టెదము, బిడ్డను బాగుచేసెదము. అనికొందఱు అనుచున్నారు. ఏమీతోచినది కాదు నాయనా ! మొద్దో మొగరమో చూచుకొనుట కై న లేకుండ ఏమిచేయుదురో అనిభయము. రోగము పోవునేమో బిడ్డ బాగుపడునేమో అని ఆశ. ఏమిచేయుదునా అనిత్రొక్కులాడుచున్నాను. కడుపుమంట అవిధమున బాధ పెట్టుచున్నది. చూచుచుఁ జూచుచుఁ గోయి న్నుటకుఁ జేతులాడవు నాయనా !

1 రి రం స - ల జ్ఞ.

ప్రకృతిని లోఁబఱచుకొన వలెనని వేదాంతము యత్నించుచుండఁగా ²బుధుడు, రిరంస, ఆపని చేయున్నవని యొకజ్ఞాని చెప్పెను. ప్రపంచములో మచుష్యుడు ఆకలి తీర్చుకొనుటకు స్వశక్తి ననేకవిధముల నుపయోగించెను. కృషి, పాశుపాల్యము, వాణిజ్యము యుక్తుయొక్క వాడిమొన వలనే యాకృతి వహించినది.

ఆకలితీరినది. మనుష్యునిశక్తి యూరకుండునా' గమింపనిచ్చకుఁ గారణ మాయెను. ఈయిచ్చయే కుటుంబముల యొక్కయు సంఘములయొక్కయు నడుగుననున్నది. నీతిబంధ

ములు, ధర్మపాశములు ఈయిచ్చగర్భము నందే యుండెను. మనుష్యుని మనోవేదనలన్ని బీజప్రాయముగ మృగ ప్రపంచమునఁ జూడవచ్చును. కవులువర్ణించిన శుద్ధప్రేమ మాత్రము మృగమెఱుంగదు.

కానిరిరంసకు మోటుఁదనమును దొలగించునేర్పు కొన్నిజుతువుల యందును గనఁబడుచున్నది. ఈనేర్పుకూడలేని నింద్యమైన ప్రాకృతప్రేమ నాగరకవలయుమున నింకను దిరుగుచున్నది.

కంఠస్వరమువలనఁ గొన్ని, శరీరవిన్యాసమువలనఁగొన్ని, పక్షివర్ణములవలనఁ గొన్ని ఆడవానిని మెప్పించు పిట్టలుగలవు. ఒకపిట్ట చక్కని గూడుకట్టి దానిని ద్వారమునఁ బువ్వులు పఱచును. ఆడుపిట్ట యాప్రదేశమును గాంక్షించి యాగూటఁ బ్రవేశించును. అనాగరకమనుష్యులెఱుంగని సుకుమారములైన ప్రేమమార్గముల నవలంబించు పక్షులివి.

టాస్మీనియనులు, ప్యుజియనులు లజ్జనెఱుంగరు. తీవ్రమైన చలినుండి కాపాడుటకుఁ గప్పుకొను తోళ్లు చలిపోయినతోడనే తీసివైతురు. ఇట్లు ఆఫ్రికా, ఆస్ట్రేలియా, న్యూకెవీలాండు మొదలైన ప్రదేశములలోఁ బురుషులు, స్త్రీలు ఆచ్ఛాదనలేకుండ సంచరింతురు. యూరపియనుల నాగరకతను గొంతవఱ కవలంబించిన సాండిచిదీవులలో నిప్పటికిని స్త్రీలు పడవలవద్ద కీదవలసి వచ్చినప్పుడు గుడ్డలువిప్పి నెత్తిపైఁ బెట్టుకొని దినమొలలతో నీడెదరు. సడనల వద్దకుఁజేరి గుడ్డలుకట్టుకొందురు. క్రైస్తవమతమును ఘాదిరీలు వ్యాపింపఁజేసిన న్యూసిధి రియాలో సనేకదినముల వఱకు స్త్రీలు సముద్రపురేవున మడిమలలోతు నీళ్లలోనిల్చి నగ్నలై న్నానము చేసెడివారు. ఎచ్చట జనులు